

מבשר טוב

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
 מעודה ג' פרשת פינחס תשע"ב עיה"ק צפת

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת הַמָּתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹ אֶת קַנְאוֹתֵי בְּתוּכֶם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹתַי. לָכֵן אֶמַר הַנְּנִי נֹתֵן לֹא אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם. וְהִיתָה לוֹ וּלְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית פְּהֻנָּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיו וַיִּכְפַּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר כה, י-יג).

מבואר בפרשתנו שתמורת מעשה הקנאות של פינחס בהריגת זמרי בן סלוא קיבל ב' ענייני שכר, השכר הא' הוא "ברית שלום", והשכר הב' הוא "ברית כהונת עולם". והנה מסתמא ישנו קשר בין מעשה המצוה ובין השכר, וצריך איפה להבין מה הקשר בין מעשה הקנאות של פנחס ובין השכר ברית שלום וברית כהונת עולם.

עוד יש להבין מה שאמר הקב"ה "הנני נותן לו" בלשון הווה, ולא בלשון עתיד "אתן לו".

כתב רש"י, ומקור דבריו מהזו"ל במסכת סנהדרין (פב.): "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן – לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן".

ויש להבין, וכי מה חסרון יש בזה שהיה פינחס נכדו של יתרו שפיטם עגלים לעבודה זרה, וכי אם היה גר עושה מעשה קנאות זה האם היה בזה איזה חסרון, הרי הלכה היא שהבועל ארמית קנאין פוגעין בו, ומה בכך שהיה פינחס נכדו של יתרו שעבד עבודה זרה.

גם צריך להבין את דקדוק הלשון "שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה", ולא אמרו "שגידל עגלים לעבודה זרה".

עוד איתא שהלכה זו נעלמה ממושה רבינו ע"ה, כדאיתא בחז"ל במסכת סנהדרין (שם), ומובא ברש"י בפרשה הקודמת (לעיל כה, ז): וירא פינחס – ראה מעשה וזכר הלכה, אמר לו למושה מקובלני ממך הבועל ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא, מיד ויקח רומח בידו וגו'".

ויש להבין איך נתעלמה הלכה זו ממושה רבינו ע"ה שהיה אב לחכמים ולנביאים, והיה גופו כולו תורה, וראה באספקלריא המאירה (יבמות מט:), ועלה שמים וירד, והיינו שהיה בדרגה של מלאך.

דהנה כתב החתם סופר לגבי אליהו הנביא (ופינחס זה אליהו) שכשעולה לשמים הוא מלאך, וכשירד לארץ הוא בחזרה בן אדם, והוא מתלבש באותו גוף שהיה לו בעולם התחתון, ואם אומר דבר הלכה יש לקבל ממנו, ולא שייך בזה הכלל "תורה לא בשמים היא" (ראה דברים ל, יב; בבא מציעא נט:), וגם אפשר לצרפו לעשה למנין. והיינו, שבזמן שעולה לשמים נהפך למציאות אחרת של מלאך, ואילו בארץ הוא אדם. ואם תלוי איפוא אליהו, ואכמל"ב.

ומשה רבינו ע"ה הרי לא היה במדרגה פחותה ממנו, אלא השמים והארץ היו אצלו באותה בחינה, כמ"ש אא"ז בסה"ק דברי בינה וזה החידוש, שמושה רבינו ע"ה היה בדרגה יותר גבוהה משאר הקדושים שמבואר בגמרא שעלו חיים מן הארץ לשמים, שהם נהפכו לפי המקום, לפי השפעת גודל המקום שהגיעו

אליו. ואילו משה רבינו ע"ה לא כן, אלא עלה שמים וירד כנ"ל. ואם כן יש להבין איך יתכן שנתעלמה ממנו הלכה זו.

וביותר תמוה, שגם אחרי שנזכר משה רבינו ע"ה על ידי פינחס את ההלכה כל הבעל ארמית קנאין פוגעין בו, ולכאורה היה לו למשה רבינו ע"ה לקיים המצווה בעצמו ולהרוג את זמרי, ואעפ"כ הניח לפינחס לקיים את המצווה ולא קיימה בעצמו.

ונראה לבאר כל הנ"ל על פי הירושלמי במסכת סנהדרין (פ"ט ה"ז) לגבי הלכה זו שהבעל ארמית קנאין פוגעין בו – "תני, שלא ברצון חכמים", ופירושו (ראה פני משה שם) שמצוה זו היא שייכת רק באם עושה מעצמו, אך שלא ישאל רצון חכמים, שאם בא לימלך אין מורין לו כן, והיינו שהלכה זו היא בגדר הלכה ואין מורין כן, וכמבואר בירושלמי סנהדרין.

ומעם הדבר, כיון שמצוה זו נחשבת למצוה רק אם עושה אותה בלי שום נגיעה אישית, אך אם יש לו איזו שהיא נגיעה או פנייה, כגון שחושב עצמו לגברא רבה שקיים מצווה גדולה כזו, אז אין בזה מצוה, ואדרבה הוי בכלל הורג נפש מישראל ח"ו, ומטעם זה הלכה ואין מורין כן, וכמבואר בירושלמי.

וכמש"כ בסה"ק מי השלוח מהרה"ק מאיזביצא זצוקלה"ה (בפרשתן, ד"ה וידבר) וז"ל: "בגמרא (סנהדרין פב:) אמרינן ביקשו מלאכי השרת לדחפו, אמר להם הש"י הניחו לו, קנא בן קנאי, משיב חמה בן משיב חמה כו'. בקשו מלאכי השרת לדחפו כי אין אדם יכול לקנא ולנקום נקמת ה' לחבירו רק באם יהיה הוא נקי במדה הזאת, ולזה העיד הש"י קנא בן קנאי, כי הוא נקי וטהור במדה הזאת. התחילו השבטים מבזין אותו כי אמרו כי היה עושה זאת מחמת שנאתו לזמרי, והשיב הש"י בקנאו את קנאתי בתוכם, פירוש שקנאתו היה מחמת גודל אהבתו לישראל, וזה מרמוז תיבת בתוכם", עכ"ל.

ועוד איתא שם שהיה פינחס בגדר "כי נער ישראל ואוהבהו" (הושע יא, א), היינו שעשה מעשה הקנאות בתמימות גדולה. כיון שאליבא דאמת לא היה מעשה זמרי כמו שנראה לעיני בשר, כי היה בזה ענין העלאת ניצוצות, וכמו שהביאה הגמ' במסכת סנהדרין (פכ.). שאמר זמרי למשה "בן עמרם זו אסורה או מותרת, ואם תאמר אסורה בת יתרו מי התירה לך", ולא היו דיבורים אלו פטומי מילי בעלמא, כי באמת על פי סוד היא היתה בת זוגו, רק שפנחס לא ראה זאת וקינא קנאת ה'.

וכעין זה כתב גם אא"ז בסה"ק דברי בינה (בפרשתן, דר"ט ד"ה ובאמת) וז"ל: "ובאמת גם ענין זמרי וכזבי היה על דרך זה, כי הוא כיון בזה כוונה עליונה מאוד, כידוע מכתבי האריז"ל ובכל הספרים הקדושים. אך לפי הדור והזמן ההוא לא היה רשאי לעשות זאת. וזאת היתה מעשה פינחס שהרגו לזמרי, שקינא על חילול השם שהיה בזה", עכ"ל. והיינו, שבזמן פינחס יכלו ללמוד ממעשה זמרי בפשטות להתיר לבעול מדינית או ארמית, והיו יכולים להכשיל את הרבים, על כן לא היה העת לעשות כן באותו זמן.

עכ"פ הזינן שפינחס עשה את מעשה הקנאות והרג את זמרי לשם שמים בלתי לה' לבדו, בלא שום נגיעה עצמית, והיה בטוח עם עצמו שאין לו בזה שום פנייה, ועל דעת כן הלך לקנא קנאת ה' צבאות.

ומטעם זה אפילו משה רבינו ע"ה לא רצה לקיים מצוה זו בעצמו, כי חשש שמא פן ואולי תהיה לו בזה איזו שהיא כוונת פנייה שלא לשם שמים, כי שמא תהיה לו בזה כוונת נקמה על מה שהקשה לו זמרי בת יתרו מי התירה לך, ואז אין מצווה במעשה הריגה זה של נפש מישראל. וגם אם באמת יהיה כוונתו רק לשם מצווה אך עכ"פ יכולים לחשוף בו שהוא עשה זאת לשם נקמה, ולא רצה להכשיל את הרבים שיחשדו בו דברים שאינם אמת, שהוא בחינת החושד בכשרים לוקה בגופו (ראה שבת צז.).

משא"כ פנחס הרגיש בעצמו שכוונתו לשם שמים בלי שום פניה ומחשבה אחרת בלתי לה' לבדו, וגם לא חשש שיחשדו בו שזה היה שלא לשם שמים, כיון שזמרי לא פגע בו, וגם לא חשש שיתלו זאת ביחוסו ליתרו, על כן קיים מצוה זו והרג את זמרי.

והנה הגויים עובדי עבודה זרה דרכם רק לייפות היצוניות הדבר, ולזה שמים כל עיקר הפצם ומגמתם, ועל כן מפטמים עגלים לע"ז, כדי להקריב פר שמן וגדול הנראה יפה בריא וטוב, איך אין שום אמת בעבודתם. וזה הדיוק במה שאמרו חז"ל "שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה" ולא אמרו שגידל, והיינו כנ"ל שהעיקר אצלם הוא שיהיו פרים שמנים ומפוטמים, והעיקר שבחיצוניות יהיו נראים בריאים וטובים.

וזה מה שהתלוננו השבטים על פינחם "הראיתם בו פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה", היינו שכיוון שמקורו ממקום כזה שהעיקר הוא החיצוניות, אז גם בוודאי במעשה הקנאות שלו נתערבה פנייה חיצונית ואינה לשם שמים בלבד בלתי לה' לבדו, ואם כן לא קיים כלל מצוה במעשה זה של הריגת זמרי, אלא איבוד נפש מישראל. ועל כן יחסו הכתוב אחר אהרן להעיד עליו שכן עשה מעשה זה לשם שמים בלבד, בלי שום פנייה חיצונית לצורך עצמו. וכמו שכתב בסה"ק מי השלוח שהיה בגדר כי נער ישראל ואוהבהו כנ"ל.

ויסוד הדברים נמצא בספה"ק שם משמואל (בפרשתן, תרע"ד) וז"ל: "והנה בש"ס ע"ז (לד): בבהמה תקרובת ע"ז אף הפרש שלה אסור דניחא להו בנפחא, והפירוש הוא שהם אינם משגיחין אלא על החיצוניות ולא על הפנימיות כלל באשר כל ענינם הוא חיצוניות, ובאמת שלא מצינו שהיו מפטמין בהמות לקרבנות לשמים, שהפיטום הוא גורם לעובי הבשר שהוא החיצוניות, ועיקר הקרבן הוא הדם שהוא פנימיות הבעל חי, ומה שמהדרין אחר בהמות שמנות כמ"ש עולות מחים אעלה לך (תהלים סו, טו), הוא רק משום כבוד גבוה וכענין התנאה לפניו במצוות (שבת קלג:), אבל להשתות הקרבן כדי לפטמו לא מצינו. ולפי זה יש לפרש הא דהיו השבטים מבזים אותו במה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז, ולא בפשיטות שהיה עובד ע"ז שממיתין עליה, שזה גנאי יותר מפיטום, היינו שהיו אומרים שפינחם לא השגיח בזמרי אלא בחיצוניות, ואלמלי היה מביט בפנימיות הענין שכוונתו היתה לשם שמים לא הי' הורגו, וזה גרם הפגם מבית אבי אמו שפיטם עגלים לע"ז שכל ענינם בחיצוניות כנ"ל, על כן נתהווה נמי בפנחם שהיה נמשך אחר שטחיות וחיצוניות הענין. לזה בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, והיינו כי איתא במהר"ל שאהרן היה כל ענינו פנימיות וכן מורות אותיות שמו, ה"א היא האות האמצעית של יחידות, רי"ש האמצעית של המאות, נו"ן של העשירות, ואל"ף היא מורה על הנקודה הפנימית שבהם, עכ"ד, ובא הכתוב לומר שאדרבה מצד שהוא תכלית איש פנימי, והסתכל בפנימיות שבפנימיות מעשה זמרי אף שהיה לשם שמים, מ"מ בפנימיות שבפנימיות היה צד אחד מעון, ומצד זה קנאין פוגעין בו, ודו"ק, עכ"ל.

ומטעם זה קיבל פינחם שכר "ברית שלום", והיינו מלשון שלימות. דהנה ענין שלום אינו רק כמו שבני אדם חושבים שכשאין מלחמה עם אחרים, או שאין לאדם ריב עם חביריו, ממילא יש שלום, כי לפעמים ייתכן שאין לאדם מלחמה עם אחרים, אך יש לו מלחמות עם עצמו, וזה על ידי ספיקות שיש לו בכל מיני עניינים, אם לעשות או לא לעשות, ואיך לעשות, וזה שייך בין בגשמיות שמסתפק האם לעשות דבר מסוים או לא, ובין שיש לו ספיקות ברוחניות בענייני עבודת ה'. ורק כשברורלו לאדם לגמרי מה עליו לעשות, אז הוא נמצא במצב של שלום, היינו שהוא בשלימות, והוא שלם עם עצמו בכל מה שעושה שכן באמת צריך לעשות, והוא עושה כהוגן.

וגם אם עושה מעשה קנאות לשם שמים הוא שלם עם עצמו, ויודע שעושה זאת בלי שום נגיעה של שנאה או נקמה או איזה חשבון אחר ומנצל את מצוות הקנאות ועושה שלא לשם שמים, אלא יודע בעצמו שכוונתו בלתי לה' לבדו, כמו שעשה פנחם.

וזה היה ענין השכר של פינחם, שזכה לו ולזרעו אחריו עד עולם שיהיו במצב של וודאות בלי ספיקות, כנגד מה שהלך גם הוא בוודאות לקיים את ההלכה קנאין פוגעין בו, והיה בכחינת כי נער ישראל ואוהבהו, והיינו כמו נער שעושה בשלימות ובלי חשבונות צדדיים.

ועל כן נאמר הנני נותן לו, ולא נאמר אתן לו, כיון שפינחם עצמו כבר לקח את הענין של שלום בהליכתו בשלימות ובלי ספיקות בתוך עצמו, לקיים את ההלכה קנאין פוגעין בו. רק עיקר ההבטחה היתה עבור זרעו אחריו, שגם הם יהיה להם ענין זה של שלום, שלא יהיה להם ספיקות. כי אדם שיש לו ספיקות בכל מיני עניינים ואינו יודע מה לעשות ואיך לפעול, אז הוא בעל יסורים, כי אלו הם יסורי נפש שאין נותנים לו מנוח, והם ממש כמו מלחמה בין שני צדדים שונים.

וענין זה של שלום, שייך גם בענין יסורים שבאים על אדם, שיודע באמת שהם חסדים גמורים והם לטובתו, וכמו שאמר הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זצוקללה"ה שלעתיד לבוא יתברר שכל היסורים שהיו לאדם לא היו אלא חסדים גמורים והכל היה לטובתו, כי יראו על כל היסורים מדוע הגיעו לאדם, ומה היתה מטרתם, והכל המה חסדים, רק שלעיני בשר נראים הם כדינים ח"ו, והם בבחינת חסדים נסתרים שאין רואים בעולם הזה איך הם חסדים. (אמנם יש גם חסדים נגלים, שהשי"ת משפיע שפע טובה וברכה על עם בני ישראל, ורואים את החסדים בחוש גם בעולם הזה).

וכדוגמת רופא מנתח, אשר למראית עין הוא חותך בבשר החי ומכאיב לחולה שמטפל בו. אך כל בר דעת יודע כי זה חסד גמור, כי תכלית יסורים אלו הם לטובתו, להבריאו ולהציבו על מכונו.

וזה גם ענין השכר של ברית כהונת עולם, שגם לכהנים ניתן ענין הזה של שלום, וכמו שנאמר בברכת כהנים "וישם לך שלום" (במדבר ו, כו), ולכאורה קשה דהו"ל "וישם לכם שלום", שהרי פשטות ענין שלום הוא אי מריבה בין אדם לחבירו ובין אומה לרעותה, ושייך רק בין ב' אנשים ולא פחות. אלא הביאור כנ"ל שהוא ענין שלימות, שתהיה בלי ספיקות בתוך עצמך, דהיינו שגם לך – עם עצמך, ג"כ יהיה שלום.

וכמו שאצל פינחם היה שלום בשלימות ובלי ספיקות, שכפי שנתבאר הוא ענין שלום באמת, ולא כמו שחושבים ששלום הוא רק מניעת מריבה עם מישהו אחר, כן נתן לכהנים את הכח לברך את עמו ישראל "ויברכך ה' וישמרך. יאר ה' פניו אליך ויחונך. ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום", היינו בחינה הנ"ל שיהיה שלום במוחו וליבו, ושידע שהכל לשם שמים ויוכל לעשות מעשים בשלימות, ואז הוא בחינת שלום, שהלשון שלום מורה ג"כ על ענין שלימות.

וברכות אלו שקיבל פנחם עומדות לעולם, כמ"ש בסה"ק ישמח משה (בפרשתן, ד"ה ויכפר) וז"ל: "ויכפר על בני ישראל. עיין במדרש וכי קרבן הוא מקריב, דהקרבן נקרא כפרה, עיי"ש. ונ"ל דרומז למ"ש בעשרה מאמרות (מאמר אם כל חי, חלק ג סימן ג) דאף עתה בזמן הגלות אליהו שהוא פנחם מקריב תמידין בכל יום, על ידי שהוא חי לעולם, והבן. לו ולזרעו – וא"ו במחלק, והבן". רואים עכ"פ מדבריו שהשכר שקיבל פנחם קיים לזרעו לעולם, ובאמת מבואר כן בגמרא סנהדרין (פב:) "וראויה כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם", והיינו כנ"ל.

וכשיש לעם ישראל מדה זאת של שלום, אז יש להם קיום, ואז מתקיימים דברי הכתוב "ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי". אך כשה"ו אין שלום בין בני ישראל, וגם אדם עם עצמו יש לו ספיקות ויסורי נפש, אז יכולים ח"ו להגיע למצב של כליון ח"ו, וזה פעל פנחם וקיבל את שכרו לדורות, שיהיה שלום לזרעו אחריו בין אדם לחבירו, וגם לכל אחד עם עצמו – שלא יהיו להם ספיקות, ואז לא יגיעו למצב של כליון ח"ו.

השי"ת יעזרנו שלא יהיו לנו ספיקות, ויהיה שלום בינינו, ונזכה לבנין בית המקדש ולביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמן.